

Enformasyon Politikalarına Küresel Bir Bakış*

The International Framework of Information Policies

Nick Moore**

Çev. Selma (Alpay) Aslan***

Öz

20. yüzyılın son on yılının belirleyici karakteristiklerinden biri enformasyon toplumlarının ortaya çıkması olmuştur. Dünyanın dört bir yanında ülkeler, enformasyon çağının yarattığı olanaklardan yararlanabilmek için konumlarını gözden geçirmektedirler. Bu ülkelerin hedefleri aynı olmakla birlikte, yönelimlerinin ardındaki motivasyonlar her zaman aynı değildir ve enformasyon toplumu gelişmelerini uygulamaya sokmak için seçtikleri mekanizmalar önemli farklılıklar göstermektedir.

Enformasyon toplumuna geçişi harekete geçirmek için resmi politikalar saptanmaktadır. Bunun dışında, teknolojik değişimin, bağlantılı bir toplumsal değişimi sağlamak için resmi politikalar belirlenmesini zorladığı çok ender görülmüştür.

Bu bildiri de dünyanın çeşitli ülkelerinde enformasyon politikalarına yaklaşımların neler olduğu gözden geçirilmekte, geleceğe yönelik görüşler sunulmakta ve enformasyon toplumunun herkesin yararına gelişmesi için neler yapılması gerektiği konusu işlenmektedir.

Abstract

The emergence of information societies is one of the defining characteristics of the last decade of the twentieth century. Countries all over the world are re-positioning themselves to take advantage of the opportunities offered by the information age. They share common objectives although there are significant differences in the motivations underlying the re-positioning and in the mechanisms chosen to implement information society developments.

* 17-21 Kasım 1999 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen *Bilginin Serüveni: Dünyü, Bugünü ve Yarını...* adlı sempozyumda sunulan bildirinin çeviri metni.

** City University ve Acumen

*** Selma Aslan, The British Council Kütüphane ve Enformasyon Hizmetlerinden Sorumlu Başkan Yardımcısıdır.

Formal frameworks of policy are being established to steer the development of information societies. There can be few other examples of technological change stimulating formal policy creation in order to bring about social change.

This paper surveys the approaches to information policy in various countries all over the world and forecasts future progress with views as to how to ensure that the information society will work for the good of every one.

Anahtar Kelimeler: *Enformasyon Politikası, Avrupa Komisyonu, Enformasyon Toplumu*

Keywords: *Information Policy, European Commission, Information Community*

Giriş

Enformasyon toplumlarının ortaya çıkışı 20. yüzyılın son on yılının belirleyici karakteristiklerinden biridir. Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler enformasyon çağıının yarattığı olanaklardan yararlanmak için konumlarını gözden geçiriyorlar. Ortak hedefler gütmekle birlikte, bu tutumun altında yatan motivasyonlar ve enformasyon toplumu oluşturmaya yönelik olarak uygulamaya konan mekanizmalar önemli farklılıklar gösteriyor. Kuzey Amerika ve Avrupa'daki ülkeler Doğu Asya ülkeleri ile birlikte öncülük etmektedirler. Afrika, Orta Asya ve Latin Amerika ülkelerinin aynı hızda gelişme sağlayamamaları gelecekte önemli sorunlar doğuracaktır.

Avrupa'da kayda değer gelişme sağlanmış olup Avrupa Enformasyon toplumunun gelecekte nasıl bir biçim alacağını belirlemek olasıdır. Bu değişim süreci Avrupa Komisyonu tarafından harekete geçirilmiş ve yönlendirilmiştir. Enformasyon çağına, ekonomik ve endüstriyel politikalar boyutunda bakmaktan öte, bilgi-yoğun toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik sistemi kuşatan bir gelişim için daha geniş kapsamlı çabalara kayış görülmüştür. Buna üye ülkelerin tepkileri farklı olmuştur. Kuzeydeki İskandinav ülkeleri güçlü politika çerçeveleri geliştirmişler ve gelişimi hızlandırmak için programlar uygulamaya başlamışlardır. Orta Avrupa ülkeleri, özellikle İngiltere, Fransa ve Almanya ise politikalardan çok pazar koşullarına yanıt olarak ortaya çıkan gelişmelerle yönlendirilmişlerdir. Güney Avrupa ülkeleri yavaş davranmış olmakla birlikte, ilginç uygulamalar vardır. Gelecek umut vaat etmektedir. Güçlü ve küresel planda rekabet edebilecek bir enformasyon endüstrisi bekleyebiliriz. Kurumlar enformasyonu bir kaynak olarak etkin bi-

çimde kullanacaklar ve toplumsal enformasyon sunumunu güçlendirmeye devam edeceğiz. İşin zor yanı, canlı Avrupa kültürlerini koruyabilmek ve Avrupa'yı öğrenen bir toplum olarak geliştirmektir. Bu alanlarda başarısızlık yozlaşmaya ve bazı grupların toplum dışında kalmasına yol açacaktır.

Gelecek yıllarda, geri dönüp 1990'lara baktığımızda, bu dönemi, yaşam biçimimizi değiştirmek için enformasyonu nasıl kullanmamız gerektiğini öğrendiğimiz bir zaman kesiti olarak göreceğiz. Hiç kuşkusuz, bunun saiki, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin yaşamın hemen hemen her yönünü iyileştirmek için kullanılabilen güçlü ve esnek bir kaynak olarak gelişmiş olmasıdır. Yüzyılın sonuna geldiğimizde, kapasitesi giderek artarken aynı hızla maliyeti düşen bir teknolojiyi kullanma yeteneğimizi pekiştiren 40 yılı geride bırakmış olacağız. Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler kendilerini enformasyon toplumuna, yani enformasyon ve onunla ilgili teknolojilerin kullanımını yoluyla büyüyüp zenginleşen toplumlara dönüştürme çabası içindeler.

Küresel Politika Tavrıları

Değişimlerle ilgili ilginç şeylerden biri, enformasyon toplumlarının gelişimini yönlendirmek için formal politika çerçevelerinin çizilmesidir. Bir teknolojik değişimin, ona bağlı bir toplumsal değişimin sağlanması için formal politikaların yaratılmasına yol açması çok nadir görülebilecek bir olgudur.

Hareket, ABD'de 1992'de Başkanlık Seçimi kampanyası sırasında Başkan Yardımcılığına aday olan Al Gore'un ortaya attığı bilgi otoyolunu geliştirme fikriyle başladı. Gore bununla Amerika'yı iletişim kurulabilmesi ve çeşitli yollardan bilgi akımının kullanılması için bir şebekeye kavuşturmayı kastediyordu. "Süper otoyolu" terimini kullanması bir rastlantı değildi. Al Gore'un babası da bir politikacı idi ve ABD'de geliştirilen eyaletlerarası otoyollar şebekesini kurarak büyük bir itibar kazanmıştı. Fikir Ulusal Enformasyon Altyapısı'nca benimsendi ve Clinton hükümetinin belli başlı programlarından birinin konusu oldu (*Information Infrastructure ...*, 1993).

Avrupa'da, Jacques Delors, böyle bir gelişmenin Avrupa ekonomisinin rekabet gücü açısından yaratabileceği tehdidi farkederek Komisyon Başkanı olarak yayınladığı son kararname ile benzer bir Avrupa yüksek kapasiteli iletişim şebekesi konusunda görüşlerini ortaya koydu (European Commission, 1993). O günden bu yana, Avrupa'nın enformasyondan ekonomik ve giderek artan oranda sosyal bir kaynak olarak yararlanma kapasitesini artırmak için, bu belgeyi izleyen çeşitli raporlar yazılmış, çalışmalar yapılmış, politikalar ve eylem programları tasarlanmıştır (European Commission, 1995).

Bu dönemde yani, 1990'ların başlarında Singapur tam kapsamlı bir enformasyon toplumu oluşturmak için planlarını geliştirmiş diğer tek ülke idi (National Computer Board, 1991). Bu politikalar daha önceden başlamış olan ekonomik yeniden yapılanma sürecinden kaynaklanıyordu ve ne Al Gore'un, ne de Jacques Delors'un fikirlerine pek dayanmıyordu. Aslında, Gore ve Delors Singapur'un yaklaşımlarından bir hayli şeyler öğrenmiş olabilirler.

O zamandan beri pek çok ülke bilgi-yoğun topluma hızlı bir biçimde geçme gereksinimini kavramış ve enformasyon toplumu hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için programları belirleyen enformasyon politika belgeleri ve vizyon bildirimleri birbirini izlemiştir.

Ortak Hedefler

En ilginç olan şeylerden biri enformasyon politikalarının hedeflerindeki benzerliklerdir. Ülkeler, küçük veya büyük; gelişmiş veya gelişmemiş; kapitalist veya sosyalist olsun, tümü, çarpıcı biçimde benzerlik gösteren özlemleri paylaşmaktadırlar (Moore, 1997) İlk öncelik, evrensel düzeyde erişilebilir, etkin bir yüksek kapasiteli iletişim sistemi kurmaktır. Bu olmadan bir enformasyon toplumu oluşturma alanı çok sınırlı kalacaktır. Bu iletişim sistemlerine genelde enformasyon toplumunun omurgası adı verilmektedir. Oysa, iletişimin aktarılabilirliği ve tüm bedenin, ya da toplumun ona dayandığı bir sinir sistemi olarak tanımlamak daha doğru olurdu. İkinci hedef, gerek özel, gerekse kamu sektörlerinde yer alan tüm kuruluşların, verimlilik düzeyini ve rekabet güçlerini artırmak için enformasyonu bir kaynak olarak kullandıkları bir ekonominin geliştirilmesidir. Bir düzeyde niyet, mevcut kuruluşların etkinliğini artırmaktır. Ancak, daha temel bir düzeyde amaç, ekonomiyi, daha yüksek katma değerli endüstrilere kayarak yeniden yapılandırmak; yani, çalışma alanlarında kesinlikle daha bilgi-yoğun hale gelmektir.

Bununla yakından ilgili diğer bir gereksinim ise, beceri sahibi işgücü talebini karşılayabilmek için eğitim ve öğretim sisteminin kalitesini geliştirmektir. Ne var ki, giderek artan ölçüde, enformasyonun toplumun ortak iyiliği için kullanılacağı bir toplum yaratmağa yönelik olarak içten ve süreklilik taşıyan bir öğrenme arzusu içeren bir kültürü de geliştirmek gerektiği anlaşılmaktadır. Politik bir hedef de vardır, enformasyon toplumunun, bilgili bir yurttaş kitlesi yaratarak demokrasiyi güçlendirmesi beklenmektedir. Son olarak da kültürel boyutta, küresel kültürün istilasına karşı korunmak

için yerel kültürü güçlendirmede enformasyon toplumunu kullanmaya çalışan ülkeler vardır.

Farklı Motivasyonlar

Gelişmiş ülkelerde, korku ana motivasyon kaynağını oluşturmaktadır (More, 1997). Bu ülkeler hızla değişen küresel ekonomide başat konumlarını yitirmekten korkmakta ve enformasyon toplumuna dönüşmeyi böyle bir durumdan kaçınmanın yolu olarak görmektedirler. Bununla ilişkili olarak yüksek düzeyde işsizliğin ve toplumdaki diğer yapısal değişmelerin yol açtığı toplumsal çatlaklar konusunda da kaygılar vardır. Bu durum, ulusal gelir düzeyini korumak ya da olabilirse yükseltmek umuduyla ekonomik bir fırsatı değerlendirme konusunda baskı yaratmaktadır. Böylece daha fazla işgücünü istihdam etmek ve bazı kesimlerin toplumsal konum düşüklüğünü engellemek mümkün olacaktır.

Gelişmiş ülkeler dışında motivasyon farklıdır. Burada enformasyon toplumuna geçiş, rekabetçi küresel ekonomi içinde ekonomik kalkınma sürecinin bir adımı olarak görülmektedir. Motivasyon kaynağı, yitirilebilecek şeylerin korkusu değil, neler elde edilebileceğininin farkedilmesidir.

Farklı Mekanizmalar

Çeşitli ülkelerde enformasyon toplumuna dönüşüm için konumların gözden geçirilişinde benimsenen yollarda belirgin farklılıklar vardır. Bir aşırı uçta neoliberal ya da piyasanın yönlendirdiği yaklaşımlar vardır. Burada piyasa güçleri önemlidir ve devlet, özel sektör için koşulların uygun olmasını sağlamak ve işler yolunda gitmezse müdahale ederek küçük bir rol almaktadır. Açıktır ki, bu koşullarda, enformasyon toplumunun yönlenişinde en önemli belirleyici öge kazançtır.

Diğer uçta Kore ve Singapur gibi ülkelerde görülen kontrol edici ve müdahaleci yaklaşımlar vardır. Burada devlet, devletçe belirlenmiş hedeflere erişmek için özel sektörle birlikte çalışan ana oyuncudur. Kamu sektörü, özel ve kamu kesimleri için belirlenen hedeflere başarıyla erişilmesi için yatırım yapan ve hem riski, hem de rekabeti yöneten etkin bir ortak rolü oynamaktadır (Spectrum, 1998).

Avrupa'daki Gelişmeler

Avrupa, enformasyon toplumuna dönüşümde önde gitmektedir. Elverişli koşullar gelişmelerin gerçekleşmesi için sağlam bir temel oluşturmuştur. Bunların ilki ve belki de en önemlisi, Avrupa'nın hemen hemen her yerinde etkin bir uziletişim sisteminin var olmasıdır. Bundan da öte, teknolojik gelişmelere taydaş olarak 1990'da Avrupa Birliği'nin çıkardığı bir kararname ile rekabetin başlatılması sonucu uziletişimin her düzeyinde üretkenlik önemli ölçüde artmıştır (European Commission, 1990) . Sonuç olarak, maliyetler düşmüş, kapasite genişlemiş ve gerekli yatırımların büyük bir kısmını gelirden karşılamak mümkün olmuştur.

İşyerleri ve bireyler bilgisayarlara ve diğer donanıma yatırım yapmaya oldukça isteklidirler. Sonuç olarak çoğu Avrupalı iş kuruluşları bilgisayarlara erişim olanağına sahiptirler; enformasyon ve iletişim teknolojilerini önemli ölçüde kullanmaktadırlar (Spectrum, 1998). Evlerde bilgisayar kullanımı da yılda yüzde 30'un üstünde bir hızla artmaktadır (The European multimedia..., 1998, European computer..., 1998). Avrupa'da mevcut bilgisayar sayısının 1997'den 2000'e dek ikiye katlanacağı tahmin edilmektedir (European computer..., 1998). Avrupa'da aynı zamanda güçlü bir enformasyon endüstrisi vardır. Avrupa donanım endüstrisinin Kuzey Amerika ve Doğu Asya ile rekabet edemediği doğru olmakla birlikte, yazılım endüstrisi özellikle yayıncılık ve medya enformasyon içeriği endüstrisinin kayda değer güçlü yanları vardır. Bu alanda, Avrupalı şirketler küresel pazarda başarılı bir biçimde rekabet edebilmektedirler. Tüm bu etkenler, güçlü eğitim hizmetleri ile desteklenen yüksek düzeyde eğitim görmüş bir nüfus ve enformasyon-yoğun toplumu destekleyen iyi yerleşmiş demokratik yapılarla güçlenmektedir.

Bu etkenlerin tümü, Avrupa ülkelerine, enformasyon toplumunu oluşturacak ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel yapıları yaratabilmek için gerekli potansiyeli sağlamaktadırlar.

Avrupa Komisyonu'nun Rolü

Avrupa Komisyonu, üye ülkelerde enformasyon toplumunun geliştirilmesini teşvik eden önemli bir rol oynamıştır. Komisyon bu tür gelişmelere, diğer ülkeler daha henüz değişim gereğinin ayırına varmağa başlarken, 1990'ların ortalarında yüksek düzeyde öncelik vermiştir. Komisyon, gelişimin planla-

nabilmesi için bir politika çerçevesi oluşturmuş ve kapsamlı bir destekleyici etkinlik programı ile süreci canlı tutmuştur. Bununla birlikte 1995'den 1998'e dek öncelikli alanlarda önemli bir kayma olmuştur. Başlangıçta gelişme hemen hemen tamamen ekonomik açıdan ele alınmıştı. Hedef Avrupa şirketlerinin küresel ekonomide başarılı biçimde rekabet edebilmeleriydi. Bunu yapmak için şirketlerin enformasyon ve iletişim teknolojilerini kullanarak üretkenlik düzeylerini yükseltmeleri gerekiyordu (European Council, 1994, European Commission, 1994).

Mamafih, zaman içinde vurgu genişlemiş olup, bugün hedef çok daha geniş bir toplumsal ve kültürel değişim sürecine dönüşmeyi özendirmek olmuştur. Komisyon üyesi Pdraig Flynn (European Commission, 1996, European Commission, 1997)'nın kurduğu ve Enformasyon Toplumu Forumu (European Commission, Information..., 1996, 1997)'nun desteklediği Yüksek Düzey Uzmanlar Grubu bir vizyon oluşturmuştur. Bu grubun enformasyon toplumu vizyonu çok yönlü olup, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin yarattığı fırsatların herkes tarafından kullanılacağı ve kontrol edileceği bir öğrenen toplum yaratma ile ilgilidir.

Kuşkusuz ekonomik boyut unutulamaz, yalnızca, politika; toplumsal, politik ve kültürel konuları da kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Buna dayalı olarak artık açıklığa kavuşmuştur ki, Avrupa enformasyon toplumunun gelişiminde üç düzeyde politikalar söz konusudur. Endüstriyel düzeyde, hem giderek önem kazanan küresel pazarda rekabet edebilen, hem de Avrupa'da doğan talebi karşılayan etkin enformasyon endüstrileri yaratmak zorundayız. Kurumsal düzeyde, kamu ve özel sektör kurumlarında, üretkenliği artırmak, etkinliği ve rekabet gücü düzeyini yükseltmek için enformasyonu kaynak olarak kullanmaya elverişli bir kültür oluşturmamız gerekmektedir. Son olarak, toplumsal düzeyde, halkın, yurttaş, tüketici ve demokratik sürecin katılımcıları olarak, enformasyonu yapıcı bir biçimde kullanabilmeleri için enformasyon-yoğun bir toplumsal sistem geliştirmemiz gerekmektedir.

Bu üç düzey paralelinde, toplumun küresel bağlamda adilane olarak ve tutarlılıkla işlevlerini yerine getirebilmesi için yapılması gereken yasal düzenlemelere uygun bir çerçeve geliştirilmesi gereklidir.

Üye Devletlerin Tepkisi

Üye devletler farklı biçimlerde tepki göstermişlerdir. Bu farklılıklar, kısmen, ülkelerin farklı ekonomik kapasitelerini yansıtmaktadır. Aynı zamanda, po-

litik felsefelerdeki farklılıklar ve ekonomik ve toplumsal değişimde devletin oynaması gereken rolle ilgili görüş farklılıkları da tepkilere yansımıştır. Üç grup belirlemek mümkündür: resmi, politikaların yönlendirdiği bir yaklaşımla devletin liderlik yaptığı bir yaklaşımı yeğ tutan Kuzeyliler; nispeten yapılaşmamış bir sistem içinde devletin özel sektörün sorumlulukları paylaştığı Güneyliler ve müdahaleci modellerden çok pazar güçlerine inanan Orta Avrupa grubu.

Kuzey grubu enformasyon toplumuna doğru en hızlı gelişme kaydeden gruptur. Danimarka, Finlandiya, Hollanda ve İsveç her yönden diğer ülkelerin öntüdedirler. Her bir ülke meselelerin dikkatli bir analizine dayanan politikalar çizmişlerdir. Her birinde bu analizler, hükümet yetkilileri, endüstriyel kesimden ve akademik dünyadan uzmanların oluşturduğu yüksek düzeyde gruplar tarafından yapılmıştır. Bu gruplar, sorunların analizini yapmış, enformasyon toplumu vizyonu oluşturmuş ve hükümetin, özel sektörle birlikte çalışarak izleyeceği bir program belirlemişlerdir (An Action...1994; Ministry of Finance, 1994; Ministry of Research, 1994; Ministry of Research and..., 1995; Swedish..., 1994; Vision..., 1998). Her bir ülkede bu politikaların geliştirilmesi için politik destek en üst düzeyde idi. Örneğin, İsveç'te başbakan birinci yılda komisyon çalışmalarına bizzat başkanlık yaptı ve kişisel desteğini de ortaya koydu. Diğer ülkelerde politikaların yaşama geçirilmesi yine başbakanların desteği ile bakanlar tarafından yürütülmüştür.

Bu ülkeler erken harekete geçmenin yararını görmüşlerdir. Finlandiya'da sorunların ciddi biçimde ele alınması 1992 tarihli OECD raporu üzerine başladı. Diğer ülkelerde ciddi politika çalışmaları 1993-94'de başlamış, ana raporlar 1994'de yayınlanmış ve hemen harekete geçilmiştir. Diğer ortak bir karakteristik, daha başlangıçta geniş kapsamlı gelişmeleri hedefleyen bir görüşün benimsenmiş olmasıdır. Her bir ülke ekonomik gelişmeden çok daha fazlası ile ilgileniyordu. Toplumsal dönüşümün zorunlu olduğu açıkça görülüyordu ve belki de bu yüzden devlet gelişme sürecinde anahtar rol oynadı. Politikaların başarısının anahtarı eşgüdüm ve ortak gelişme idi. Enformasyon toplumunun yaratılması için yapılacak çalışmaların çeşitli bakanlıkların çalışma alanına girdiği, sürecin liderliğini yürütmek üzere bu bakanlıklardan birine sorumluluk verilmekle birlikte, yüksek düzeyde eşgüdüm gerektiği göz önüne alınarak hareket edilmiştir. Bu açılımlı yaklaşım değişimi sağlamak için geniş bir yelpazede çeşitli inisiyatiflerin başlatılmasına yol açtı. Özel sektörün, özellikle altyapı konusunda kararlılıkla rol alması için gerekli adımlar atılmış ama etkinlikler programı bunun çok ötesinde kamu sektörünün tümünü ve özellikle belediyeleri de kapsayacak biçim-

de yaygınlaştırılmıştır. Özel sektörü yatırım yapmaya teşvik etmek için hükümetin de kaynak ayırması gerektiği güçlü biçimde hissedilmekteydi. Gerçekten de bu strateji başarılı olmuştur.

Örneğin, Danimarka'da Araştırma Bakanlığı 2000 yılı itibariyle tüm kamu hizmetlerine self-servis başvuru noktaları oluşturmak için bir çalışma başlatmış, bu amaçla vatandaşlar ve işletmeler için her türlü formu 1998 sonunda Internet'ten ulaşılabilir duruma getirmiştir. Danimarka, 2001 itibariyle ülkedeki belli başlı kütüphanelerin kapasitelerini tüm ülkenin yararına açacak bütüncül bir dijital araştırmaya yönelik kütüphane yapısına kavuşmaya da kararlıdır.

Finlandiya'da Ulusal Posta İdaresi e-postanın kullanımını teşvik etmek için herkese bir e-posta adresi vermiştir. Ayrıca bilgisayar ehliyeti kavramını geliştirdiler: Bu, kişisel bilgisayar kullanmak için gerekli becerilerle ilgili temel bir test sonucunda verilmektedir. 1995'de uygulamaya başlandığından itibaren üç yıl içinde 25.000 kişi teste girerek başarılı olmuştur. O günden beri de Avrupa çapında bir ehliyet olarak geliştirilmiştir.

Hollanda'da hükümet yaşlıların enformasyon ve iletişim teknolojilerini kullanmalarını özendirmek için "SeniorWeb" adlı bir kurumun oluşmasını desteklemiştir. Bu kurum, eğitim, destek ve bir bilgisayar, modem ve Internet bağlantısından oluşan başlangıç paketlerini sunmaktadır. Hükümet ayrıca her düzeyde eğitim sistemine enformasyon ve iletişim teknolojilerinin entegre edilmesi için iddialı bir program başlatmıştır.

İsveç'te yönetim, vatandaşlar ve yerel işletmeler arasında elektronik iletişimi özendirmek için Toppledarforum'u kurmuştur. Ayrıca enformasyon endüstrilerindeki beceri sahibi insangücü açığını kapatmak ve ekonominin bu gelişen sektöründe işsizlerin iş bulabilmelerini sağlayacak bilgilerle donatabilmeleri için bir eğitim ve yeniden beceri kazandırma programı oluşturmuştur.

Pek çok açıdan benzerlik gösteren Danimarka, Finlandiya ve İsveç, Norveç'le birlikte kendilerini Kuzey (Nordic) enformasyon toplumları olarak yeniden belirleme yolunda uzun merhaleler katetmişlerdir (Ministry ..., 1994). Yüksek katma değerli, enformasyon-yoğun üretim yapan küresel planda başarılı endüstriler geliştirmişler; toplumsal, kültürel ve politik transformasyon sürecini başlatmışlar; yüksek kaliteli bir eğitim geleneğine dayanmışlardır. Gelecek onyıllarda bu ülkeler enformasyon toplumuna tam geçişte önde gideceklerdir. Hollanda bu ülkelerin pek çok karakteristiklerini paylaşmakta olup bu grupla birlikte anılmayı kesinkes hak etmektedir.

Güney grubu, Yunanistan, İtalya ve İspanya'dan oluşmaktadır. Portekiz, Güney grubunun bazı karakteristiklerini paylaşmakla birlikte, bazı açılardan nispeten farklıdır. Güney grubunda enformasyon toplumu gelişmelerine yüksek düzeyde öncelik verme konusunda bir isteksizlik görülmekte olup, ulusal hükümetler, yerel ve bölgesel yönetimler düzeyinde bazı çalışmalar yapılmakla birlikte Kuzey grubunun karakteristiği olan sürükleyici güç görülmemektedir.

Böyle dense de, iki istisna bu grupta bile değişim işaretleri olduğunu ortaya koymaktadır. En önemlisi, enformasyon toplumunun gelişmesi için çok olumlu bir çerçeve oluşturan geniş kapsamlı bir politika belgesi hazırlayan Portekiz'dir (Information Society, 1997). İkinci örnek ise değişim gösteren İtalya'dır. Hükümet kapsamlı bir plan hazırlayan Enformasyon Toplumu Forum'u kurmuş (Promotion..., 1997) ve bunu Endüstri ve İletişim Bakanlığı'nın altyapı ile ilgili bildirimleri izlemişti (Information Society Infra..., 1998).

Buna karşın Yunanistan'da bir enformasyon politikası geliştirme konusunda farkedilebilir herhangi bir girişim olmamıştır. Olasıdır ki, iletişim altyapısını geliştirme ve yayma gereği politika yapıcılarını fazlasıyla meşgul etmektedir; ama bu yine de bir politika geliştirme dürtüsünün neden var olmadığını bütünüyle açıklamaya yetmemektedir. Bir politika geliştirilemesinin nedeni, daha büyük bir olasılıkla, bu ülkede politik ve yönetsel geleneklerin Kuzey Avrupa'dan daha farklı olmasıdır. Eğer böyleyse, bu durum, Portekiz ve İtalya'nın girişimlerine daha da önem kazandırmaktadır.

Yine de resmi politikaların eksikliği, bu ülkelerde bazı oldukça etkileyici uygulamaların gelişmesine engel olmamıştır. Örneğin, İspanya'da, hükümet işsizlik sigortalarının ödenmesi için akıllı kartla kullanılan ve kimlik tespiti için parmak izi alan otomatik makineler kullanılmasını başarı ile uygulamaya koymuştur. İtalya'da ise Maliye Bakanlığı elektronik gelir vergisi formu geliştirmiştir. Bu, pek çok ülkenin yapmak istediği ancak karmaşıklıktan dolayı uygulamak için tereddüt ettiği bir şeydir.

Portekiz'de kiosklarla verilen yaygın bir kamu enformasyonu programı vardır. Başlangıçta tek yönlü bilgi vermeyi amaçlayan bu program şimdi etkileşimli biçime dönüştürülmektedir. Hükümet ayrıca yedi kenti sayısal kentler olarak belirlemiş olup, bu kentler enformasyon ve iletişim teknolojileri uygulamalarını araştırmak için laboratuvar olarak değerlendirileceklerdir.

Bu tek tek uygulamalara karşın Güney Avrupa ülkelerinde genel bir eşgüdüm eksikliği var olup, bu durum, geleceğe yönelik etkili gelişmeler önünde bir engel yaratmaktadır. Enformasyon toplumunda teknolojik uygulama-

ların değeri, daha çok devlet kuruluşları arasındaki sınırların ortadan kalkması ve bireyin gereksinimlerinin karşılanması için bütüncül bir görüşle hareket edebilme olanağı yaratmasında yatmaktadır. Eşgüdüm ve ortak çözümler bulma yaklaşımı olmadıkça potansiyel değer büyük ölçüde yitip gidecektir.

Orta Avrupa Grubu oldukça çok sayıda ülkeyi kapsamaktadır: Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, İrlanda, Lüksemburg ve Birleşik Krallık. Aslında Portekiz de bu grupta değerlendirilmelidir. Bunlar işe geç başlayan ve yakın tarihlerde bir dizi eşgüdümlü enformasyon toplumu politikalarının geliştirilmesine öncelik vermiş olan ülkelerdir. Almanya ve Lüksemburg enformasyon politika belgelerini 1996'da (Ministry of Education... 1996, Report on the..., 1996); Avusturya, Belçika, Fransa, İrlanda ve Portekiz 1997'de (Information Society..., 1997, Federal...,1997, Government..., 1997, Information Society Commission, 1997, Information Society: the Green...,1997) ve Birleşik Krallık 1998'de yayınlamışlardır (Central..., 1998). Bu gecikmenin nedenleri üzerinde spekülasyon yapmak ortaya ilginç veriler çıkarıyor. Bazı durumlarda, özellikle Avusturya'da 1990'ların ilk yarısında öncelik altyapı ve uziletişim hizmetlerinin geliştirilmesine verilmişti. İrlanda ve Portekiz'de hızlı ve görüldüğü kadarıyla sürdürülebilir bir ekonomik büyüme süreci, politik odaklanmayı, bilgiye dayalı ekonomik gelişme üzerinde toplamış ve buradan daha geniş toplumsal yansımalar konusuna yönelme noktasına gelinmiştir. Olasıdır ki Belçika ve Almanya'da federal devletle eyaletler arasındaki ayrılıklar ulusal bir politika oluşturulmasını zorlaştırmıştır. Ama tabii ki eyaletler düzeyinde iki ülkede de iyi belirlenmiş politikalar vardır.

Fransa ve Birleşik Krallık'ta hükümet değişiklikleri, enformasyon toplumunun geliştirilmesi için bir politika belirleme gibi konularda bir düşünce tarzı değişikliğine yol açmış, buna devlet ve özel sektörün rollerinin ne olması gerektiği konusunda da düşüncelerin değişmesi eşlik etmiştir. Genel olarak, pazar ekonomisinin dinamiğinin gücü ve önemine dayanan bir yaklaşımın yerini müdahaleci bir düşünce tarzı almıştır. Olasıdır ki Almanya'daki yönetim değişikliği de benzer bir değişime yol açacaktır. Nedenleri ne olursa olsun, bu ülkeler, enformasyon toplumu politikalarını belirleme konusunda İskandinav komşularını üç-dört yıl geriden izlemektedirler.

Bu politikaların bazıları dikkatle incelenerek İsveç ve Hollanda gibi ülkelerin politikaları ile karşılaştırıldığında belli bir düzeyde yüzeysellik farkedilmektedir. Yoğun biçimde kamuoyunun görüşünü alma süreci içinde geliştirilen politikası ile Portekiz ve politikaların özel olarak kurulan bir Komisyon tarafından geliştirildiği İrlanda muhtemelen bu değerlendirmenin

dışında kalırlar. Buna karşın, Fransa ve Birleşik Krallık sağlıklı analizlere dayanamayan ve bu konuda bilgi sahibi ortaklarla fikir alışverişinden yoksun politik bildirimler niteliği taşıyan politikaları ile eleştiriye açıktırlar. Aşıkâr yüzeyselliklerine karşın bu politikaların ardında üst düzeyde bir siyasi destek vardır. Pek çok durumda bu politikalar başbakanlıkça üretilmiş ve yayınlanmış olup, başbakan bizzat politika belgesinin tanıtımında ve ilgili üst düzey etkinliklerde işin içinde olmuştur. Birleşik politika belgesinin alt başlığı geleceğin vizyonu olduğu halde belge bu niteliği tamamen taşımamaktadır. Daha çok son üç - dört yılın gelişmelerini bir araya getirmektedir. Bu nedenle, bu belge, gerçekleştirilenlerin bir tür rasyonelizasyonu olup, bu bağlamda gelişmeleri biraz daha öteye götürmek için bir temel niteliği taşımaktadır.

Kuzey Ülkeleri Grubu ile karşılaştırıldığında Orta Avrupalılar politikalarının geliştirilmesinde gözle görülür bir eşgüdüm eksikliği sergilemektedirler. Liderlik yapan ülkelerde ta başından itibaren devlet içinde eşgüdümsel bir yaklaşım izlenirken, Orta Avrupa grubunun ortak özelliği her bir bakanlığın ayrı ayrı politikalar geliştirmesi olmuştur. Örneğin, Fransa'da ulusal plan yayınlandıktan sonra her bir bakanlığın kendi politikalarını belirlemeleri istenmiştir. Bu yaklaşım, kurumlar arasındaki sınırları aşan eşgüdümlü, bütüncül bir yaklaşım fikrine aykırıdır.

Bu eşgüdümlü bir politika çerçevesinin eksikliğine karşın her bir ülke enformasyon toplumu gelişmelerinin teşviki için çeşitli uygulamaları hayata geçirmişlerdir. Avusturya'da tüm okullara haftada 20 saat ücretsiz İnternet bağlantısı sağlanmış ve Ekonomi Bakanlığı küçük işletmelerin telematik uygulamaları konusunda danışmanlık alabilmeleri için destek sağlamıştır. Belçika'da gelişmeler yerel düzeyde olmaktadır. Brüksel'de önemli toplumsal, bilimsel ve ekonomik kurumları bağlayan bir şebeke kurulurken, Charleroi bölgesinde uzmanlığı şirketlere yayabilmek için bir araştırma ve eğitim entstitüsü kurulmuştur. Yerel inisiyatifler Fransa'da da gelişmelerin karakteristiği olarak kendini göstermektedir. Plateau de Vercours'da postanelerden İnternet' i kullanabilmek için kartlar satılmaktadır. Ulusal düzeyde Agence France Presse (Fransız Basın Ajansı) İnternet üzerinden yerel yönetimlere haber ulaştırabilmek için Mercure adı verilen elektronik haber servisini yaratmıştır. Almanya'da Eğitim, Bilim, Teknoloji ve Araştırma Bakanlığı yaşlılar arasında multimedya kullanımını teşvik amacıyla bir yarışma düzenlemiştir. Bavyera'da ise kliniklerde çalışan doktorların aralarında iletişim kurmaları ve hastalarını bilgilendirmeleri için sağlık merkezlerini birbirine bağlayan yüksek kapasiteli bir şebeke kurulmuştur. İrlanda'da Te-

lekom, Ennis kentine büyük bir meblağı enformasyon çağı kentine dönüşmesi için hibe etmiştir. Her bir eve ücretsiz telefon, ses postası, indirimli bilgisayar, modem ve elektronik para kartları verilmiş olup, tüm bunlar evrensel olarak gelişmekte olan enformasyon toplumu uygulamalarını denemek amacıyla tasarlanmıştır. Birleşik Krallık'ta hükümet iki şebekenin kurulması girişimini başlatmış olup, bunlardan biri okulları, diğeri ise halk kütüphanelerini birbirlerine bağlayacaktır. Bunların ikisi, yüksek öğrenim kurumlarını kapsayan JANET ile bütünleşerek yaşam boyu öğrenme kavramının benimsenmesi için tasarlanmışlardır.

Avrupa Dışındaki Gelişmeler

Enformasyon toplumunun geliştirilmesi konusunda sayısız örnekler verilebilir. ABD'de politika gelişimi iki kanaldan seyretmektedir: bunların biri hükümet içinde, diğeri ise resmi yapılanmanın dışında olup danışma amaçlıdır. Enformasyon Altyapısı Görev Gücü (The Information Infrastructure Task Force) Başkan tarafından hükümetin, yönetimin Ulusal Enformasyon Altyapısı ile ilgili vizyonunu belirlemek ve uygulamak amacıyla kurulmuştu. Bu grup, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesi ve uygulaması konusunda önemli rolü olan federal kuruluşların üst düzey temsilcilerinden oluşmuştu. Bu yapısı ile hükümetin yürütücü kolunun bir parçasıdır. Beyaz Saray Bilim ve Teknoloji Politikası Dairesi ve Ulusal Ekonomi Kurumu'na bağlı olarak çalışır. Ulusal Enformasyon Altyapısı Danışma Kurulu ise teknik ve benzeri konularda danışmanlık veren daha büyük bir yapılanmadır. Ulusal enformasyon altyapısı ile ilgili konularda sadece Ticaret Bakanı'na danışmanlık verirler. 37 üye, konu ile ilgili bulunan geniş bir yelpazedeki çeşitli kuruluşları temsil etmektedir. Kurum son raporunu 1996'da sunmuştur (Advisory Council..., 1996). Bu ikisinin çalışmaları geniş kapsamlı uygulamaların geliştirilmesi için bir çerçeve oluşturmuştur.

Kanada'da bir enformasyon toplumu vizyonunun geliştirilmesi görevi Enformasyon Otoyolu Danışma Kurulu'na verilmiştir. Pek çok kuruluşun temsilcilerinden oluşan bu kurum, enformasyon toplumu konusunda en kapsamlı ve güvenilir belgelerden birini ortaya koymuştur (Information Highway..., 1995).

Avustralya'da bir enformasyon toplumu oluşturmak için bir plan geliştirme görevi, başlangıçta kompozisyonu Kanada Danışma Kurumu'na benzeyen bir gruba verilmişti. Ancak, bu grup henüz çalışmaların başında iken

bir hükümet değişikliği oldu ve bu grubun çalışmaları durduruldu. Yerine kurulan Enformasyon Politikası Danışma Kurumu Ağustos 1997'de vizyonu ortaya koyan raporunu tamamladı (Information Policy..., 1997). Avustralya'nın hangi alanlarda güçlü olduğu belirlenen bu raporda Avustralya Ulusal Bilgi Ekonomisi Dairesi'nin destekleyeceği Bakanlık düzeyinde bir Bilgi Ekonomisi Kurumu oluşturulması öneriliyordu. Bu Kurul 1998'de, vizyonun daha belirginleştirildiği ve başarıya ulaşmak için bazı stratejileri belirleyen bir rapor yayınladı (Ministerial Council..., 1998). Bu arada, her bir devlet bilgi-yoğun şirketlere çekici gelecek ve onların çalışabilmesini sağlayacak bir altyapı ve ekonomi ortamı kurmak için rekabet halindedir.

Japonya'da bakanlıklara verilen sorumluluklara bakıldığında karakteristik biçimde örtüşmeler göze çarpmaktadır. Lider konumunda iki bakanlık vardır: Posta ve Uziletişim Bakanlığı ve Uluslararası Ticaret ve Endüstri Bakanlığı. Ek olarak, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı enformasyon politikasının belirlenmesi ile ilgili bazı programlardan sorumludur. Posta ve Uziletişim Bakanlığı 1994'de iki önemli belge yayınlamıştır. İlk rapor Uziletişim Kurulu'nun yürüttüğü bir soruşturmanın sonuçları idi (Ministry of Posts ..., 1994). Bu rapor, Japonya'nın uziletişim ve enformasyon alanında mevcut durumunun analizini yaparak 'enfo-iletişim altyapısı'nın toplum ve ekonomi üzerine yapacağı etkileri gözden geçiriyor, şebekelerin geliştirilmesi ve bu şebekelerin hangi uygulamalar için kullanılabileceği konusunda öneriler getiriyordu. Bunu bir kararname izledi (Ministry of Post ..., 1994 [2]). Bu kararname karmaşık bir uziletişim yapısı ile ağırlıklı olarak multimedya dayalı bir 'enfo-iletişim ekonomisi ve toplumu' geliştirilmesi görüşünü savunuyordu. Bu arada, Uluslararası Ticaret ve Endüstri Bakanlığı'nda Endüstriyel Yapı Kurulu'nun Enformasyon Endüstrisi Komitesi Japonya'nın enformasyon ve iletişim teknolojilerini toplumun her kesiminde daha iyi değerlendirebilmesi için daha ileri adımlar atılması gerektiğini savlayan bir rapor yayınladı. Mayıs 1994'de Uluslararası Ticaret ve Endüstri Bakanlığı bu raporla ilgili görüşlerini yayınladı (Ministry of International..., 1994). Bu belge enformasyon teknolojisinin ve şebekelerin endüstriye, evlere ve kamu sektörüne yayılması gereğini değerlendiriyordu. Ayrıca, enformasyon teknolojisinin eğitim, araştırma, tıp ve sosyal hizmetler, yönetim hizmetlerinde ve kütüphanelerde kullanılmasını teşvik etmek için etkinlik gösterilmesini tavsiye ediyordu. Belgede standardizasyon gereği, güvenlik ve telif haklarının korunması konuları da ele alınıyor ve multimedya yazılımları, genel olarak yazılım ve veritabanlarının geliştirilmesi için tavsiyelerde bulunuluyordu.

Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı okullarda bilgisayar okuryazarlığı düzeyinin yükseltilmesi için büyük çapta bir programı uygulamaya koydu. Yüksek teknoloji kültürüne sahip olmasına karşın Japonya'da bilgisayar kullanımı yaygın değildir. Hiç kuşkusuz, bu durum kelime işlem ve diğer uygulamalarda u tip Japon yazı karakterinin kullanılmasındaki zorluklardan kaynaklanmaktadır. Ancak, artık, arayı kapamak gereği hissedilmeye başlanmıştır. Bakanlık, ilk ve orta okullarla liselerde enformasyon okuryazarlığı eğitimi için kılavuzlar hazırlamıştır. Bakanlık, aynı zamanda bilimsel enformasyon ve teknoloji sistemlerinin geliştirilmesi için, veritabanları geliştirilmesini de teşvik etmekle yükümlüdür. Bunun yanında tüm niversiteleri birbirine bağlayan ve bir dizi çevrim-içi hizmet sunan Bilimsel Enformasyon Sistemleri Ulusal Merkezi'nden de sorumludur.

Bütün bunlar etkileyici olmakla birlikte, büyük ülkeler ciddi eşgüdüm ve ölçek sorunları yaşamaktadırlar. şaşırmamak gerekir ki, belki de bu yüzden enformasyon toplumunu geliştirme konusunda en kapsamlı yaklaşımı yakalamak için küçük bir ülkeye bakmak gerekiyor. Singapur'da Singapur'un bir enformasyon toplumu olarak geliştirilmesi sorumluluğu hükümet içinde bu içi yürütmek üzere kesin bir biçimde Ulusal Bilgisayar Kurulu'na verilmiştir. Ulusal Bilgisayar Kurulu, yasayla kurulmuş olup, başlangıçta devlet kuruluşlarının bilgisayar kullanımını düzenlemekle görevliyken daha sonra Singapur'un "akıllı ada"ya dönüştürülmesinde denetim sorumluluğunu yüklendi. Bu nedenle rolü danışma niteliğinde değil, yrtcdr.

Singapur'daki gelişmeleri dört aşamada belirleyebiliriz. İlk aşamada Ulusal Bilgisayarlaşma Planı vardı (National Computer ..., 1981). Bunun amacı, etkenlik, etkinlik ve daha iyi hizmet için bakanlıkların ve devlet kuruluşlarının otomasyona geçirilmesi, bilişim meslek elemanlarının sayılarının artırılması ve yazılım ve bilişim hizmetleri endüstrilerinin gelişmeleri için desteklenmesi idi. Bu aşamayı Ulusal Enformasyon Teknolojisi Planı izledi (National Computer..., 1986). Bu plan, ağlar kurmak ve uygulamaları geliştirmek için Singapur'un enformasyon teknolojisi alanında kapasitesini yükseltmeyi amaçlayan stratejik bir ereve oluşturdu. nc aşama *2000 Yılı Enformasyon Teknolojisi - Akıllı Ada* idi (National Computer ..., 1996). Bu belge, Ulusal Bilgisayar Kurulu tarafından, 200 üst düzey yürütücü kuruluş ve 11 ana ekonomi sektörünün görüşleri alınarak hazırlanan kapsamlı bir kalkınma planı idi. Beş stratejik hamle hedefliyordu: Singapur'u küresel bir merkez olarak geliştirmek; ekonomiyi canlandırmak; toplulukları yerel ve küresel düzeyde birbirine bağlamak; Singapur'da yaşam kalitesini yükseltmek ve bireylerin potansiyellerini yükseltmek. Son olarak, *BT 2000*

Hareket Planı: Vizyon'dan Gerçekliğe yayınlandı (National Computer ..., 1995). Bu belge kalkınma ile ilgili üç alanda odaklanmıştır: iç ve dış ticaret sektörleri için geliştirilen TradeNet (Ticaret Ağı) veya hukukçulara yönelik LawNet (Hukuk Ağı) gibi ekonomi ile ilgili sektörlerle yönelik geniş bir yelpazeye yayılan ve sınırsız bir kütüphane için Library 2000 planını da içeren uygulamalar; çeşitli sektörlerin veri güvenliği, faturalama, rehberlik hizmetleri gibi tekrar tekrar kullanabilecekleri genel hizmetleri kapsayan Middleware ve geniş bantlı ve evrensel erişim sağlayan uziletişim ağ hizmetleri. Buna ek olarak gerekli toplumsal, ekonomik, yasal ve düzenleyici bir ortamı yaratabilmek için çeşitli destekleyici tedbirler alındı.

Bu dört aşamayı Singapur'un bir enformasyon toplumuna dönüşmesini derli toplu bir biçimde ele alan Singapore ONE adlı belge doruğa taşımıştır (National Computer..., 1996). Bu belge Akıllı Ada'yı gelişmelerde bir sonraki aşamaya ulaştıracak hususları içermektedir. Singapore ONE iki kanaldan hareket eden bir kalkınma planıdır: altyapı ve uygulamalar. Altyapı çeşitli yerel erişim ağlarını birbirine bağlayacak bir geniş bant nüvesini içermektedir. Bu nüve bir endüstriyel kurul tarafından kurulacak ve bu kurula ait olacaktır. Yerel erişim ağları ise Singapur Telekom ve Singapur Cable Vision'un olacaktır. Uzun erimli amaç geniş bantlı bağlantıları evlere ulaştırmaktır. Uygulamalar ve hizmetler bu girişimin başarısında anahtar olarak görülmektedir. Gelişmeler dört alanda olmaktadır:

- Devlet. Devlet hizmetlerini kiosklar ve tek hizmet noktaları (one-stop shops) ile halka yaklaştırmak.
- Ev. Esas olarak eğlenceye yönelik biçimde - talebe bağlı video - kişisel işlemler - evden bankaya erişim - elektronik alışveriş - ve Internet aracılığı ile enformasyon hizmetlerine erişim.
- Eğitim. Uzaktan eğitim ve öğrenci katılımı için çok ortamlı eğitim ve öğretim materyallerine erişim.
- İş. Video konferans - elektronik iş dünyası bilgileri - elektronik ticaret ve evden çalışma gibi işletmelere yönelik kolaylıklar.

Bu gelişmeleri destekleyecek özellikle devletin ürettiği bilgileri taşıyan örnek bir ağ, 1998'de uygulamaya kondu. 1999-2004 döneminde dikkatler ağ erişiminin yaygınlaştırılması ve içeriğin zenginleştirilmesi üzerinde yoğunlaşacaktır. Ulusal Bilgisayar Kurulu yürütücü bir kuruluş olup özellikle endüstriyel kesimlerden geniş bir çevrenin görüşlerini alarak planlamayı yapmakta ve vizyonu belirlemektedir. Singapur yönetimi bu kurula çok net bir biçimde liderlik görevini vermiştir. Sonuç, neler yapılabileceğini ortaya ko-

yan etkileyici bir örnek ve enformasyon toplumunda yaşamın nasıl olacağı-
nın canlı bir modelidir.

Uzak Asya'daki diğer ülkelerde teknolojik yakınsama ve küreselleşme-
nin getirdiği avantajlardan yararlanmak için pozisyonlarını yeniden belirle-
mek üzere bir politika belirleme dalgası yayılmıştır. Her ne kadar bu ülkele-
rin çoğunda 1990'ların sonunda yaşanan ekonomik durgunluk nedeniyle bir
duraklama olduysa da, bu ciddi bir vazgeçiş değil, uzun sürecek bir değişim
sürecinde sadece geçici bir durumdur.

Malezya'da Dr Mahathir Çoklu Ortam Süper Koridoru (Multi Media Su-
per Corridor)'nu yaratmak için iddialı bir vizyon ortaya atmıştır. Bu, Başba-
kan'ın ortaya koyduğu, 2020'ye dek Malezya'yı hem ekonomik hem de top-
lumsal açıdan tamamen kalkınmış bir ülke haline getirme vizyonu ile yakın-
dan bağlantılıdır. Çoklu Ortam Süper Koridoru, başkenti yeni yönetim mer-
kezi Putra Jaya'ya bağlayan ve yeni havaalanını da içine alan fiziksel bir
alandır. Bu alan, yüksek teknoloji şirketlerini buraya yerleşmeye yönlendir-
mek için yüksek kapasiteli ağlarla tamamen kablolanacak ve ayrıca çeşitli
özendirici olanaklar sunulacaktı. Ekonomik durgunluk nedeniyle proje erte-
lenmiş olmakla birlikte yakında yeniden canlandırılacağıının işaretleri gö-
rülmemektedir.

Karşıt bir yaklaşımla Kore tek bir büyük projeye dayanmaktan kaçın-
mıştır. Hükümet, birlikte Kore'yi bir Asya enformasyon toplumu olarak bi-
çimlendirecek geniş kapsamlı bir politikalar dizisi geliştirmiştir. Hükümet
bütünsel yaklaşımı 1997'de Enformatizasyon Ana Planı ile belirlemiştir. Da-
ha sonra her bir bakanlık bu genel çerçeve içinde kendi planlarını geliştiri-
mişlerdir. Rehberlik ve stratejik yönlendirme amacıyla, yayınlanan planlar,
raporlar, kararnameler ve vizyon bildirimleri birbirini izlemiştir. Bunların
sonuncusu 1999'da yayınlanan *Enformasyon Toplumu için Kore'nin Vizyonu*
olup, bu belge bugüne dek yapılanları özetlemekte ve geleceğe yönelik plan-
ları içermektedir.

Çin, Filipinler, Tayland ve Vietnam gibi diğer ülkeler de enformasyon
toplumu ve ekonomisini kurmak için politika çerçevelerini belirlemektedir-
ler. Bölgenin tümünde açılmakta olan fırsatlardan yararlanmak için yapısal,
ekonomik ve toplumsal değişikliklerin gerekliliği kabul edilmiş bulunmakta-
dır.

Gelecekte Beklenen Gelişmeler

Gelişme hızla artmakta olup gelişmiş bir dünyada tümüyle işlevsel enformasyon toplumlarına sahip olma umudu giderek yaklaşmaktadır. Çoğu yeni endüstrileşmiş ülkeler küresel ekonomide kendilerine rekabet gücü sağlayacak bilgi yoğun ekonomiler geliştirmek için çalışmaktadırlar.

Bellibaşlı teknolojik sorunlar büyük çapta aşılmıştır. Ama bu, daha öte gelişmelerin gereksiz olduğu ya da gerçekleşmeyeceği anlamını taşımamaktadır. Hatta tam aksi söz konusudur. Yalın bir ifade ile, etkili bir enformasyon toplumu yaratabilmek için gereksinimimiz olan her şeyi yapmamıza izin verecek teknoloji artık vardır. Süregelen yatırım sorunları nedeniyle Avrupa'nın her bir köşesinde bilgiye evrensel ulaşım aşamasına ulaşmak için önümüzde uzun bir yol var. Ancak teknoloji artık bir engel teşkil etmiyor.

Avrupa ve Kuzey Amerika'da enformasyon endüstrisi hızlı yayılmasını sürdürme yolundadır. ABD enformasyon endüstrisinde hala küresel lideri olmakla birlikte, 1980'lerden bu yana Avrupa enformasyon endüstrisi de diğer ekonomi alanlarından daha hızlı bir büyüme göstermiş olup hiç de uzak olmayan bir zamanda enformasyon endüstrisinin Avrupa ekonomisine başlıca katkı sağlayan bir sektöre dönüştüğünü görebileceğiz (European Commission ..., 1997). Aynı zamanda küresel ekonomide rekabet etmek için iyi bir konuma yerleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde kurumlar enformasyonu kaynak olarak giderek daha yaratıcı biçimde kullanmakta ve sonuç olarak da daha etkin duruma gelmektedirler. Avrupa ve Amerikan şirketleri bilgi yönetimi tekniklerinin geliştirilmesinde liderlik yapmaktadırlar.

Geleceğin ekonomik büyümesinde elektronik ticaret büyük bir itici güç olacaktır. Halihazırda Kuzey Amerika'da ve aynı ölçüde olmasa da Avrupa'da şirketler bu potansiyeli kavramaya başlamışlardır (Spectrum, 1998). Her iki bölgede de hükümetler elektronik ticaretin büyümesini desteklemekte olup küçük ülkeler de buna ayak uydurmaya çalışmaktadırlar. Örneğin, Bermuda yakın bir tarihte elektronik ticaret için kıyötesi merkez olma niyetini dile getirmiştir.

Aynı zamanda bilgi yoğun bir toplumsal sistem geliştiriyoruz. Enformasyon ve iletişim teknolojileri kamu hizmetleri sunmada daha etken kullanılmakta ve tüketiciler bugüne dek görülmemiş ölçüde bilgiye ulaşabilmektedirler. Tüm yurttaşların güvenilir bilgilere erişebilmeleri ve bu bilgileri kullanabilmeleri için önümüzde uzun bir yol olmakla birlikte iyi bir başlangıç yapılmıştır.

Açıkça ortaya çıkmıştır ki, enformasyon toplumlarının sağlıklı yasal ve düzenleyici çerçevelere ve yerleşmiş bir hukuğa saygı geleneğine gereksinimleri vardır. Bu çerçeve, teknoloji ve uygulamalarındaki gelişmeler göz önünde tutularak sürekli güncelleştirilmeli ve yasaların küresel yasalarla ve düzenlemelerle uyumlu olmasına dikkat edilmelidir. Bunu güvence altına alacak mekanizmalar vardır. Ayrıca bireysel haklar çerçevesini, enformasyon toplumunda yurttaşlığı belirleyecek olan düşünsel hakları kapsayacak biçimde genişletiyoruz (Moore, 1998).

Avrupa Komisyonu'nun Yüksek Düzey Uzmanlar Grubu'nun raporunda öngörülen türden bir öğrenen toplum yaratmak için daha uzun bir yol alacağız (Avrupa Komisyonu, 1997). Küresel enformasyon toplumunda büyük önem taşıyacak olan entellektüel sermayeyi yaratmak için tüm eğitim sisteminde çok daha fazla yatırım yapmamız gerekiyor. Aynı zamanda herkeste öğrenme isteğini güçlendirmek için bu değişimi kültürümüze de işlememiz gerekiyor.

Küresel iletişim teknolojisinin ulusal ve yerel kültürler üzerinde yarattığı tehditi de iyi anlamalıyız. Tüm zenginlikleri ve çeşitlilikleri ile özel kültürlerin, Hollywood'da üretilmiş ve çoğunluğun isteklerini karşılamak için tasarlanmış, ama aslında kültür endüstrisi sahiplerinin yönlendirebildikleri, sözüm ona tatlı bir küresel kültürle boğulması gerçek bir tehlikedir.

Enformasyon toplumunun ortaya çıkışı ile toplumsal ayrımların güçlenmesi ve derinleşmesi de sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Birleşik Devletler Ticaret Bakanlığı'nın yayınladığı bir rapora göre irksal ve ekonomik alanlarla diğer alanlarda uçurum derinleşmektedir (Falling ..., 1999). Avrupa'da biz zaten önemli ölçüde azınlıkların, yetersiz eğitim, işsizlik, düşük gelir düzeyi, özürlülük ve konut sıkıntısı gibi nedenlerle toplumsal yararların dışında kaldığı bir toplumda yaşıyoruz. Aynı şekilde, artık enformasyon toplumu gelişmelerinin kuzey-güney ayrımını derinleştirmemesi için de küresel politika çerçeveleri üzerinde düşünmeye başlamalıyız.

KAYNAKÇA

Advisory Council on the National Information Infrastructure.(1996). *A nation of opportunity: final report of the United States Advisory Council on the National Information Infrastructure.*

An action programme for electronic highways. (1994). Government of the Netherlands.

- Central Office of Information. (1998). *Our information age: the Government's vision*. London: Central Office of Information.
- European Commission, High Level Expert Group. (1996). *Building the information society for us all: interim report*. European Commission.
- European Commission, High Level Expert Group. (1997). *Building the information society for us all*. European Commission.
- European Commission, Information Market Observatory. (1997). *Annual report on the European information market*. European Commission.
- European Commission, Information Society Forum. (1996). *Networks for people and their communities*. European Commission.
- European Commission, Information Society Forum. (1997). *Report*. European Commission.
- European Commission. (1990). *Directive on competition in the market for telecommunications services (90.388/EEC)* European Commission.
- European Commission. (1993). *White Paper on growth, competitiveness and employment: the challenges and ways forward into the 21st century*. COM (93) 700 Final.
- European Commission. (1995). *The European Society in action*. European Commission.
- European Commission. (1994). *Europe's way to the information society: an action plan*. European Commission. COM (94) 347 Final.
- European computer literacy: the 1997 Olivetti personal computer report, 1997*.
- European Council. (1994). *Europe and the global information society: recommendations to the European Council*. (Bangemann Report) European Council.
- Falling through the Net: A report on the telecommunications and information technology gap in America*. (1999) US Department of Commerce.
- Federal action plan for the development of an information society*. (1997). Government of Belgium.
- Government action plan to prepare the entry of France in the information society*. (1997). Office of the Prime Minister.
- Information Highway Advisory Council. (1995). *Connection, community, content: The challenge of the Information Highway*. Ministry of Supply and Service, Canada.
- Information Infrastructure Task Force. (1993). *National Information Infrastructure: an agenda for action*. US Government Publications Office.
- Information Policy Advisory Council. (1997). *A national policy framework for structural adjustment within the new Commonwealth of Information*.
- Information Society Commission. (1997). *National information society strategy and action plan*. Government of Ireland.
- Information society infrastructures*. (1998). Ministry of Industry and Communication, Italy, 1998.
- Information society: Report of the working group of the Austrian Federal Government, 1997*.

- Information society: the Green Paper on the information society in Portugal.* (1997). Missao para sociedade da informacao.
- Ministerial Council for the Information Economy. (1998). *Towards an Australian strategy for the information economy.* Australian National Office for the Information Economy.
- Ministry of Education, Science and Research. (1996). *Info 2000: Germany's way to the information society.*
- Ministry of Finance. (1994). *Finland towards the information society: a national strategy.* Finnish Government.
- Ministry of Government Administration (1994). *Central government information policy.*
- Ministry of International Trade and Industry. (1994). *Program for advanced information infrastructure.* Ministry of Trade and Industry, Japan.
- Ministry of Posts and Telecommunications, Telecommunications Council. (1994). *Reforms toward the intellectually creative society of the 21st century.* Ministry of Posts and Telecommunications, Japan.
- Ministry of Posts and Telecommunications. (1994). *Communications in Japan.* Ministry of Posts and Telecommunications, Japan.
- Ministry of Research and Information Technology. (1995). *From vision to action: Info-society 2000.* Danish Government.
- Ministry of Research. *Information society 2000: Report from the Committee on the Information Society by the year 2000.* (1994). Danish Government.
- Moore, Nick. (1998). Rights and responsibilities in an information society. *Journal of Information Law and Technology.*
http://elj.warwick.ac.uk/jilt/infosoc/98_1moor/
- Moore, Nick. (1997). "Policies for an information society". *Political Quarterly*, 68 (3) : 276-283.
- National Computer Board. (1995). *IT 2000 Action Plan: From Vision to Reality.* Government of Singapore.
- National Computer Board. (1981). *National Computerisation Plan.* Government of Singapore.
- National Computer Board. (1986). *National Information Technology Plan.* Government of Singapore.
- National Computer Board. (1996). *Singapore ONE.* Government of Singapore.
- National Computer Board. (1991). *Information technology 2000 - the Intelligent Island.* Government of Singapore.
- Promotion of information society development: a reference scheme.* (1997). Information Society Forum, Italy.
- Report on the information society in Luxembourg.* (1996). Grand Duchy of Luxembourg.
- Spectrum (1998). *Moving into the information age: international benchmarking study 1998.* Department of Trade and Industry.

Swedish Information Technology Commission. (1994). *Information technology: Wings to human ability*. Prime Minister's Office, Sweden.

The European multimedia business. (1998). Financial Times, Telecoms and Media Publishing.

Vision on acceleration. (1995). Government of the Netherlands. 1995. (Not: bunun daha eski bir versiyonu FESABID konferansında *Into the information age* başlığı ile sunulmuştu. Los Sistemas de Informacion al Servicio de la Sociedad. Valencia. October 1998.)